

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 14. marca 2013*

„Direktiva 93/13/EGS — Potrošniške pogodbe — Hipotekarna kreditna pogodba — Postopek izvršbe na podlagi hipoteke — Pristojnosti nacionalnega sodišča, ki odloča o vsebini — Nedovoljeni pogoji — Merila za presojo“

V zadevi C-415/11,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Barcelona (Španija) z odločbo z dne 19. julija 2011, ki je prispela na Sodišče 8. avgusta 2011, v postopku

Mohamed Aziz

proti

Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa),

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi A. Tizzano (poročevalec), predsednik senata, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J.-J. Kasel, sodniki, in M. Berger, sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 19. septembra 2012,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za M. Aziza D. Moreno Trigo, odvetnik,
- za Caixa d'Estalvis de Catalunya Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa) I. Fernández de Senespleda, odvetnik,
- za špansko vlado S. Centeno Huerta, agentka,
- za Evropsko komisijo M. Owsiany-Hornung, J. Baquero Cruz in M. van Beek, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 8. novembra 2012

izreka naslednjo

* Jezik postopka: španščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, v nadaljevanju: Direktiva).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med M. Azizom in Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa) (v nadaljevanju: Catalunyacaixa) glede veljavnosti nekaterih pogojev hipotekarne kreditne pogodbe, ki sta jo ti stranki podpisali.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V šestnajsti uvodni izjavi Direktive je navedeno:
„[...] ker zahtevo dobre vere lahko izpolni prodajalec ali dobavitelj [ponudnik], če posluje lojalno in pravično z drugo stranko, katere zakonite interese mora upoštevati“.
- 4 Člen 3 Direktive določa:
„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.
2. Pogodbeni pogoj šteje za pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.
[...]
3. Priloga vsebuje okvirni in nedokončani [neizčrpen] seznam pogojev, ki lahko štejejo za nedovoljene.“
- 5 Člen 4(1) Direktive določa:
„Brez poseganja v člen 7 je treba nedovoljenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero [katere] je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.“
- 6 Člen 6(1) Direktive določa:
„Države članice določijo, da nedovoljeni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nedovoljenih pogojev.“
- 7 Člen 7(1) Direktive določa:
„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

- 8 V točki 1 Priloge k Direktivi so naštetí pogoji, navedeni v njenem členu 3(3). Med drugim so navedeni ti pogoji:

„1. Pogoji, katerih cilj ali učinek je:

[...]

- (e) zahteva, da mora potrošnik, ki ne izpolni svoje obveznosti, plačati nesorazmerno visoko nadomestilo;

[...]

- (q) izključitev ali omejitev potrošnikove pravice do sprožitve pravnega postopka ali drugega pravnega sredstva, zlasti z zahtevo, da potrošnik naslovi spore izključno na arbitražo, za katero ne veljajo pravne določbe, omejitvijo dokazov, ki so mu na voljo ali s prenosom dokaznega bremena, ki ga po veljavnem pravu nosi prodajalec ali ponudnik.“

Špansko pravo

- 9 Varstvo potrošnikov pred nedovoljenimi pogoji je bilo v španskem pravu sprva zagotovljeno s splošnim zakonom 26/1984 o varstvu potrošnikov in uporabnikov (Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios) z dne 19. julija 1984 (BOE št. 176 z dne 24. julija 1984, str. 21686).
- 10 Splošni zakon 26/1984 je bil nato spremenjen z zakonom 7/1998 o splošnih pogodbenih pogojih (Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación) z dne 13. aprila 1998 (BOE št. 89 z dne 14. aprila 1998, str. 12304), s katerim je bila Direktiva prenesena v špansko nacionalno pravo.
- 11 Nazadnje, v kraljevi zakonski uredbi 1/2007 o spremembi splošnega zakona o varstvu potrošnikov in uporabnikov ter drugih dopolnilnih zakonov (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias) z dne 16. novembra 2007 (BOE št. 287 z dne 30. novembra 2007, str. 49181) je bilo sprejeto kodificirano besedilo zakona 26/1984, kakor je bil spremenjen.
- 12 Člen 82 kraljeve zakonske uredbe 1/2007 določa:

„1. Za nedovoljene se štejejo vsi pogoji, o katerih se stranki nista dogovorili posamično, ter vsa ravnanja, ki niso posledica izrecnega dogovora in ki v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika in uporabnika povzročijo znatno neravnotežje med pogodbenimi pravicami in obveznostmi strank.

[...]

3. Nedovoljenost pogodbenega pogoja se presoja ob upoštevanju narave blaga ali storitev, ki so predmet pogodbe, ter s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale ob sklenitvi pogodbe, in na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

4. Ne glede na zgoraj navedene določbe so vsekakor nedovoljeni pogoji, ki v skladu s členi od 85 do 90:

- (a) povzročijo, da je pogodba odvisna od volje prodajalca ali ponudnika,
- (b) omejujejo pravice potrošnika in uporabnika,

- (c) povzročijo nesorazmernost vzajemnih dajatev v pogodbi,
- (d) potrošniku ali uporabniku nalagajo nesorazmerna zavarovanja ali nanj neupravičeno prevalijo dokazno breme,
- (e) so nesorazmerni, kar zadeva sklenitev in izpolnitev pogodbe, ali
- (f) so v nasprotju s pravili o pristojnosti in veljavnim pravom.“

13 Kar zadeva postopek izdaje plačilnega naloga, zakon o pravnem postopku (Ley de Enjuiciamiento Civil) v različici, ki je veljala na dan uvedbe postopka v glavni stvari, v poglavju V z naslovom „Posebnosti izvršbe na stvareh, ki so predmet hipoteke ali zastave“, pod naslovom IV, knjiga III, zlasti v členih od 681 do 698, določa postopek izvršbe na podlagi hipoteke, ki je v središču spora o glavni stvari.

14 Člen 695 zakona o pravnem postopku določa:

„1. V postopkih, na katere se to poglavje nanaša, se ugovoru dolžnika zoper izvršbo ugotdi le, če temelji na teh razlogih:

- (1) prenehanje zavarovanja ali zavarovane terjatve, če je predložen izpis iz registra, ki dokazuje prenehanje hipoteke ali neposestne zastavne pravice, ali notarska listina, ki potrjuje prejetje plačila ali prenehanje zavarovanja;
- (2) napaka pri določitvi dolgovanega zneska, če je zavarovana terjatev enaka stanju ob zaprtju računa med upnikom v izvršilnem postopku in dolžnikom v izvršilnem postopku. Dolžnik v izvršilnem postopku mora predložiti bančni izpisek, ugovoru pa se ugotdi le, če je stanje na tem računu drugačno od stanja, ki izhaja iz bančnega izpiska upnika v izvršilnem postopku.

[...]

- (3) [...] obstoj drugega zavarovanja ali hipoteke, [...] vpisane pred zavarovanjem, ki je predmet postopka, in ustreznega potrdila o vpisu.

2. Ko je ugovor, na katerega se nanaša prejšnji odstavek, vložen, sodni tajnik prekine izvršbo in stranki pozove na obravnavo pri sodišču, ki je izdalo plačilni nalog. Stranki morata poziv prejeti vsaj štiri dni pred zadevno obravnavo. Na tej obravnavi sodišče zasliši stranke, zbere predložene dokumente in v dveh dneh v obliki sklepa sprejme upoštevno odločitev [...]

15 Člen 698 zakona o pravnem postopku določa:

„1. O vsakem ugovoru dolžnika, tretjega imetnika ali katerega koli udeleženca, ki ni zajet s predhodnimi členi, vključno z ugovori, ki se nanašajo na ničnost pravnega naslova, zapadlost, določenost, prenehanje ali višino terjatve, se odloči v ustreznem postopku, vendar se sodni izvršilni postopek, določen v tem poglavju, zaradi tega ne prekine ali pretrga.

[...]

2. Ob vložitvi pravnega sredstva iz prejšnjega odstavka ali med postopkom, ki bi se na podlagi tega pravnega sredstva začel, se lahko zahteva, da se učinkovitost odločbe, ki bo v okviru tega sprejeta, zagotovi z zadržanjem celotnega zneska ali dela zneska, ki ga je v skladu s postopkom, določenim v tem poglavju, treba vrniti upniku.

Sodišče na podlagi predloženih dokazov sprejme odločbo, s katero odredi navedeno zadržanje, če meni, da so zatrjevani razlogi zadostni. Če predlagatelj zadržanja ni očitno in zadostno plačilno sposoben, mora sodišče od njega zahtevati, naj zagotovi predhodno in zadostno zavarovanje za zamudne obresti in za povračilo druge škode, ki bi lahko nastala upniku.

3. Če upnik zagotovi primerno zavarovanje za povračilo zneska, ki naj se zadrži na podlagi postopka iz odstavka 1 zgoraj, se zadržanje razveljavi.“

- 16 Člen 131 hipotekarnega zakona, ki je veljal v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari (Ley Hipotecaria) in katerega kodificirano besedilo je bilo potrjeno z uredbo z dne 8. februarja 1946 (BOE št. 58 z dne 27. februarja 1946, str. 1518), določa:

„Zaznambe zahteve za izbris hipoteke ali drugi vpisi, ki ne temeljijo na enem od primerov, na podlagi katerih se prekine izvršba, se izbrišejo na podlagi sklepa o izbrisu iz člena 133, če so opravljeni po vpisu zaznamka o predložitvi potrdila o zavarovanju. Listina o prejemu poplačila hipoteke ne more biti predmet vpisa, dokler prej navedeni zaznamek ni izbrisan na podlagi za to sprejetega sodnega sklepa.“

- 17 Člen 153a hipotekarnega zakona določa:

„[...] Stranki se lahko dogovorita, da je v primeru izvršbe znesek, ki se lahko izterja, tisti, ki je razviden iz ugotovitve stanja, ki ga finančna ustanova, ki je odobrila kredit, opravi tako, kot sta se dogovorili stranki.

Ob zapadlosti, o kateri sta se pogodbeni stranki sporazumeli, ali ob poteku katerega koli podaljšanja se postopek izvršbe na podlagi hipoteke lahko opravi na podlagi členov 129 in 153 tega zakona in na podlagi ustreznih določb zakona o pravnem postopku.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 18 M. Aziz, maroški državljan, ki je v Španiji zaposlen od decembra 1993, je 19. julija 2007 pri Catalunyaaixa podpisal kreditno pogodbo v obliki notarskega zapisa, zavarovano s hipoteko. Nepremičnina, ki je bila predmet navedenega zavarovanja, je bilo družinsko stanovanje M. Aziza, katerega lastnik je bil od leta 2003.
- 19 Kredit, ki ga je odobrila Catalunyaaixa, je znašal 138.000 EUR. Odplačan bi moral biti v 33 letnih obrokih, razdeljenih na 396 mesečnih obrokov, in sicer od 1. avgusta 2007.
- 20 Kot je razvidno iz spisa, predloženega Sodišču, je ta kreditna pogodba, podpisana pri Catalunyaaixa, v klavzuli 6 določala letne zamudne obresti v višini 18,75 %, ki se samodejno pripišejo zneskom, ki ob zapadlosti niso plačani, ne da bi bil potreben kakršen koli opomin.
- 21 Poleg tega naj bi klavzula 6a navedene pogodbe Catalunyaaixa omogočala, da zahteva poplačilo celotnega kredita, če dolжник ob zapadlosti enega dogovorjenega obroka ne izpolni svoje obveznosti plačila dela glavnice ali obresti kredita.
- 22 Nazadnje, klavzula 15 iste pogodbe, ki je urejala sporazum o ugotovitvi stanja sredstev, je določala, da lahko Catalunyaaixa za poplačilo morebitnega dolga bodisi vloži izvršbo na podlagi hipoteke bodisi za to neposredno predloži tudi ustrezno potrdilo o ugotovitvi stanja, iz katerega je razviden zahtevani znesek.

- 23 M. Aziz je mesečne obroke redno odplačeval od julija 2007 do maja 2008, od junija 2008 pa ne več. Catalunyacaixa je v teh okoliščinah 28. oktobra 2008 od notarja zahtevala listino o ugotovitvi dolga. Notar je potrdil, da je bilo iz predloženih dokumentov in vsebine kreditne pogodbe razvidno, da je stanje dolga 139 764,76 EUR, kar je ustrezalo neplačanim mesečnim obrokom, povečanim za redne in zamudne obresti.
- 24 Catalunyacaixa je po tem, ko je M. Aziza brez uspeha pozvala k plačilu, 11. marca 2009 pri Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell začela izvršilni postopek zoper zadevno stranko, od katere je zahtevala plačilo glavnice v višini 139 674,02 EUR, 90,74 EUR zapadlih obresti ter 41 902,21 EUR iz naslova obresti in stroškov.
- 25 Ker se M. Aziz ni odzval, je to sodišče 15. decembra 2009 odredilo izvršbo. Tako je bil nanj naslovljen plačilni nalog, ki ga M. Aziz ni niti plačal niti mu ni ugovarjal.
- 26 V teh okoliščinah je bila 20. julija 2010 organizirana prodaja nepremičnine na dražbi, vendar ni bila podana nobena ponudba. Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell je zato v skladu z določbami zakona o pravnem postopku dovolilo, da se ta nepremičnina ponudi za 50 % vrednosti. Navedeno sodišče je tudi določilo 20. januar 2011 za dan, ko naj bi se opravil prenos lastništva nepremičnine na ponudnika. M. Aziz je bil zato prisilno izseljen iz svojega doma.
- 27 M. Aziz pa je nekaj dni pred tem dogodkom, in sicer 11. januarja 2011, pri Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona vložil predlog za izdajo ugotovitvene sodbe, in sicer za razglasitev ničnosti klavzule 15 hipotekarne kreditne pogodbe, s pojasnitvijo, da je ta nedovoljena, zaradi česar je nedovoljen tudi izvršilni postopek.
- 28 Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona je v zvezi s tem podvomilo o skladnosti španskega prava s pravnim okvirom, ki ga določa Direktiva.
- 29 Poudarilo je zlasti, da če upnik za prisilno izterjavo izbere postopek izvršbe na podlagi hipoteke, so možnosti za sklicevanje na nedovoljenost enega od pogojev kreditne pogodbe zelo omejene, saj se preložijo na poznejši postopek odločanja o vsebini, ki nima suspenzivnega učinka. Predložitveno sodišče je menilo, da špansko sodišče v teh okoliščinah izjemno težko zagotovi učinkovito varstvo potrošnika v navedenem postopku izvršbe na podlagi hipoteke ter v ustreznem postopku odločanja o vsebini.
- 30 Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona je poleg tega menilo, da rešitev postopka v glavni stvari sproža druga vprašanja, ki se med drugim nanašajo na razlago pojmov „pogoji, katerih cilj ali učinek je zahteva, da mora potrošnik, ki ne izpolni svoje obveznosti, plačati nesorazmerno visoko nadomestilo“ iz točke 1(e) Priloge k Direktivi in „pogoji, katerih cilj ali učinek je izključitev ali omejitev potrošnikove pravice do sprožitve pravnega postopka ali drugega pravnega sredstva“ iz točke 1(q) navedene priloge. Skladnost pogojev, ki se nanašajo na predčasno zapadlost v dolgoročnih pogodbah, določitev zamudnih obresti in enostransko določitev mehanizmov za ugotovitev stanja celotnega dolga, s temi določbami Priloge k Direktivi naj ne bi bila očitna.
- 31 V teh okoliščinah je Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona, ker je imelo pomisleke glede pravilne razlage prava Unije, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašnji:
- „1. Ali sistem izvrševanja sodnih naslovov na stvareh, ki so predmet hipoteke ali zastave, kot ga določajo člen 695 in naslednji [zakona o pravnem postopku], s svojimi omejitvami glede razlogov za ugovor zoper izvršbo, ki jih predvideva španska postopkovna ureditev, pomeni jasno omejitev varstva potrošnika, saj stvarno in formalno predpostavlja jasno omejitev potrošnikove pravice do sprožitve postopka in drugega pravnega sredstva, ki zagotavlja dejansko varstvo njegovih pravic?

2. Sodišče Evropske unije se zaprosi, da razloži pojem nesorazmernosti, glede na:

- (a) možnost predčasne zapadlosti kredita v dolgoročnih pogodbah – v tem primeru 33 let – zaradi neizpolnjevanja obveznosti v zelo omejenem in konkretnem obdobju;
- (b) določitev višine zamudnih obresti – v tem primeru obresti presegajo 18 % – ki ne ustreza merilom za določitev višine zamudnih obresti v drugih potrošniških pogodbah (potrošniški krediti) in bi se na drugih področjih sklepanja potrošniških pogodb lahko štela za nedovoljeno ter ki pri nepremičninskih pogodbah ni jasno pravno opredeljena celo v primerih, v katerih se uporablja ne samo za zapadle obroke, ampak tudi za ves znesek neplačanih obrokov zaradi predčasne zapadlosti;
- (c) določitev mehanizmov za izračun in določitev višine rednih in zamudnih spremenljivih obresti, ki jih posojilodajalec določi enostransko, v povezavi z možnostjo sodne izvršbe na podlagi hipoteke, ki dolžniku preprečujejo, da bi ugovarjal izračunu višine dolga v samem izvršilnem postopku, pri čemer je prisiljen sprožiti ugotovitveni postopek, pri čemer bo ob razglasitvi sodbe izvršba že končana ali pa bo dolžnik zagotovo izgubil stvar, ki je predmet hipoteke ali jamstva, kar je bistvenega pomena v primerih, kadar je kredit namenjen nakupu stanovanja, medtem ko se z izvršbo na podlagi hipoteke zahteva izpraznitev nepremičnine.“

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost

- 32 Catalunyacaixa in Kraljevina Španija dvomita o dopustnosti prvega vprašanja, saj naj to predložitvenemu sodišču ne bi koristilo pri razsojanju o sporu, o katerem odloča. V zvezi s tem trdita, da ta spor teče v okviru avtonomnega postopka odločanja o vsebini in se loči od postopka izvršbe na podlagi hipoteke, ter se – glede na ureditev varstva potrošnikov – nanaša le na ničnost klavzule 15 kreditne pogodbe v postopku v glavni stvari. Zato naj odgovor glede skladnosti postopka izvršbe na podlagi hipoteke z Direktivo ne bi bil ne nujen ne upošteven za rešitev navedenega spora.
- 33 Kraljevina Španija in Catalunyacaixa v zvezi s tem izpodbijata tudi dopustnost drugega vprašanja, saj se nanaša na podajanje razlage pojma nesorazmernosti v smislu upoštevnihi določb Direktive, kar zadeva pogoje v zvezi s predčasno zapadlostjo v dolgoročnih pogodbah in določitev zamudnih obresti. Trdita namreč, da ti pogoji nimajo nobene zveze s predmetom spora o glavni stvari in da niso koristni niti za presojo nedovoljenosti klavzule 15 kreditne pogodbe v postopku v glavni stvari.
- 34 V zvezi s tem je treba takoj opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso v postopku, določenem v členu 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, zgolj nacionalno sodišče pristojno za ugotavljanje in presojo dejanskega stanja spora o glavni stvari ter za razlago in uporabo nacionalnega prava. Le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, ob upoštevanju posebnosti zadeve presoja nujnost in ustreznost vprašanj, ki jih predloži Sodišču. Zato je Sodišče, kadar se predložena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma dolžno odločiti (sodba z dne 14. junija 2012 v zadevi Banco Español de Crédito, C-618/10, točka 76 in navedena sodna praksa).
- 35 Zato lahko Sodišče predlog nacionalnega sodišča za sprejetje predhodne odločbe zavrne samo, če je jasno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo pravnih in dejanskih elementov, ki so potrebni za to, da bi lahko na zastavljena vprašanja dalo koristne odgovore (zgoraj navedena sodba Banco Español de Crédito, točka 77 in navedena sodna praksa).

- 36 V obravnavani zadevi pa ni tako.
- 37 Navesti je namreč treba, da bi M. Aziz v skladu s španskim postopkovnim sistemom nedovoljenost pogodbenega pogoja, zaradi katerega je bil zavezan tej kreditni ustanovi, lahko izpodbijal v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke, ki ga je Catalunya Caixa začela zoper njega in se ni začel pred Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell, ki je izvršilno sodišče, ampak pred Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona, ki je sodišče, ki odloča o vsebini.
- 38 V okviru tega je treba navesti, kot to pravilno navaja Evropska komisija, da je prvo vprašanje, ki ga je postavilo Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona, treba razumeti v širšem smislu, in sicer tako, da se ob upoštevanju omejitev ugovornih razlogov, sprejetih v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke, v bistvu nanaša na presojo, ali so pristojnosti sodišča, ki odloča o vsebini in je pristojno za presojo nedovoljenosti pogojev iz pogodbe v postopku v glavni stvari, iz katere izhaja dolg, ki se terja v okviru navedenega izvršilnega postopka, skladne z Direktivo.
- 39 V teh okoliščinah in ob upoštevanju tega, da mora Sodišče predložitvenemu sodišču dati koristen odgovor, ki mu omogoča razsoditi o sporu, o katerem odloča (glej sodbi z dne 28. novembra 2000 v zadevi Roquette Frères, C-88/99, Recueil, str. I-10465, točka 18, in z dne 11. marca 2010 v zadevi Attanasio Group, C-384/08, ZOdl., str. I-2055, točka 19), je treba ugotoviti, da ni očitno, da razlaga prava Unije, za katero se prosi s prvim vprašanjem, ne bi imela zveze s stvarnostjo ali predmetom spora o glavni stvari.
- 40 Prav tako ni mogoče izključiti, da je razlaga pojma nesorazmernosti v smislu upoštevanih pogojev Direktive, na katero se nanaša drugo vprašanje, lahko koristna za razsojanje o sporu, o katerem odloča Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona.
- 41 Kot namreč poudarja generalna pravobranilka v točkah 62 in 63 sklepnih predlogov, čeprav se predlog za razglasitev ničnosti, ki ga je M. Aziz podal v sporu o glavni stvari, nanaša le na veljavnost klavzule 15 kreditne pogodbe, zadostuje ugotoviti, da po eni strani v skladu s členom 4(1) Direktive splošen pregled drugih pogodbenih pogojev, na katere se navedeno vprašanje nanaša, lahko vpliva na preizkus pogoja, ki se v tem sporu izpodbija, po drugi strani pa mora nacionalno sodišče v skladu s sodno prakso Sodišča po uradni dolžnosti preizkusiti nedovoljenost vseh pogodbenih pogojev, ki spadajo na področje uporabe Direktive, tudi če se to izrecno ne zahteva, in to takoj, ko ima vse potrebne pravne in dejanske elemente v zvezi s tem (glej v tem smislu sodbo z dne 4. junija 2009 v zadevi Pannon GSM, C-243/08, ZOdl., str. I-4713, točki 31 in 32, in zgoraj navedeno sodbo Banco Español de Crédito, točka 43).
- 42 Vprašnji za predhodno odločanje sta zato v celoti dopustni.

Utemeljenost

Prvo vprašanje

- 43 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba Direktivo razlagati tako, da nasprotuje zakonodaji države članice, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ki poleg tega, da v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke ne določa ugovornih razlogov v zvezi z nedovoljenostjo pogoja, določenega v pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, sodišču, ki odloča o vsebini in je pristojno za presojo nedovoljenosti tega pogoja, ne omogoča, da sprejmečasne ukrepe, ki zagotavljajo popolno učinkovitost končne odločbe.

- 44 Za odgovor na to vprašanje je treba takoj opozoriti, da sistem varstva, uveden z Direktivo, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske sposobnosti in ravni obveščenosti (zgoraj navedena sodba Banco Español de Crédito, točka 39).
- 45 Glede na tak podrejeni položaj člen 6(1) Direktive določa, da nepošteni pogoji niso zavezujoči za potrošnika. Kot izhaja iz sodne prakse, gre za zavezujočo določbo, katere namen je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov, določeno s pogodbo, zamenjati z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbениki vzpostavi enakost (zgoraj navedena sodba Banco Español de Crédito, točka 40 in navedena sodna praksa).
- 46 Sodišče je v okviru tega že večkrat poudarilo, da mora nacionalno sodišče po uradni dolžnosti preizkusiti nedovoljenost pogodbenega pogoja, ki spada na področje uporabe Direktive, in tako izravnati neravnotežje med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, in to takoj, ko ima vse za to potrebne pravne in dejanske elemente (zgoraj navedeni sodbi Pannon GSM, točki 31 in 32, in Banco Español de Crédito, točki 42 in 43).
- 47 Tako je Sodišče v odločitvi o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo nacionalno sodišče v kontradiktornem postopku, uvedenem na podlagi ugovora potrošnika zoper plačilni nalog, presodilo, da mora to sodišče po uradni dolžnosti preveriti, ali klavzula o izključni krajevni pristojnosti sodišča iz pogodbe, ki je bila sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, spada na področje uporabe Direktive, in če spada, po uradni dolžnosti presoditi morebitno nedovoljenost take klavzule (sodba z dne 9. novembra 2010 v zadevi VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, ZOdl., str. I-10847, točka 56).
- 48 Sodišče je prav tako pojasnilo, da Direktiva nasprotuje zakonodaji države članice, ki sodišču, ki mu je predložen predlog za izdajo plačilnega naloga, ne dovoljuje, da bi po uradni dolžnosti *in limine litis* ali v kateri koli drugi fazi postopka, čeprav ima na voljo vse za to potrebne pravne in dejanske elemente, presodilo nedovoljenost pogoja o zamudnih obrestih v pogodbi, ki jo je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, če ta ni vložil ugovora (zgoraj navedena sodba Banco Español de Crédito, točka 57).
- 49 Vendar se zadeva v postopku v glavni stvari od tistih, v katerih sta bili izdani zgoraj navedeni sodbi VB Pénzügyi Lízing in Banco Español de Crédito, razlikuje po tem, da se nanaša na opredelitev pristojnosti, ki jih ima sodnik, ki odloča v postopku o vsebini, ki je povezan s postopkom izvršbe na podlagi hipoteke, da se po potrebi zagotovi polni učinek odločbe o vsebini, s katero je ugotovljena nedovoljenost pogodbenega pogoja, ki je podlaga za predlog za izvršbo in torej za začetek navedenega izvršilnega postopka.
- 50 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da kadar nacionalni mehanizmi za prisilno izterjavo niso usklajeni, pravila za izvajanje ugovornih razlogov, sprejetih v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke in pooblastil, ki jih ima sodišče, ki odloča o vsebini in je pristojno za preučitev zakonitosti pogodbenih pogojev, na podlagi katerih se ugotovi izvršilni naslov, po načelu avtonomnosti postopka držav članic spadajo v njihov nacionalni pravni red, vendar pod pogojem, da niso manj ugodna od tistih, ki urejajo podobne položaje v nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti), in da v praksi ne onemogočajo ali čezmerno otežujejo uresničevanja pravic, ki jih potrošniku podeljuje pravo Unije (načelo učinkovitosti) (glej v tem smislu sodbi z dne 26. oktobra 2006 v zadevi Mostaza Claro, C-168/05, ZOdl., str. I-10421, točka 24, in z dne 6. oktobra 2009 v zadevi Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, ZOdl., str. I-9579, točka 38).
- 51 V zvezi z načelom enakovrednosti je treba navesti, da Sodišče ne more na podlagi ničesar dvomiti o skladnosti predpisov iz postopka v glavni stvari s tem načelom.

- 52 Iz spisa je namreč razvidno, da španski postopkovni sistem sodišču, ki odloča v postopku o vsebini, ki je povezan s postopkom izvršbe na podlagi hipoteke, ne dopušča, da sprejme začasne ukrepe, ki zagotavljajo popolno učinkovitost njegove končne odločbe, in to ne le, kadar presoja nedovoljenost – glede na člen 6 Direktive – pogoja iz pogodbe, ki jo je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, ampak tudi, kadar presoja, ali je tak pogoj v nasprotju z nacionalnimi predpisi javnega reda, kar mora navedeno sodišče vsekakor preveriti (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Banco Español de Crédito, točka 48).
- 53 V zvezi z načelom učinkovitosti je treba opozoriti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča vsak primer, v katerem se postavi vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali čezmerno otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti pred različnimi nacionalnimi sodišči ob upoštevanju položaja te določbe v celotnem postopku, poteka postopka in njegovih posebnosti (zgoraj navedena sodba Banco Español de Crédito, točka 49).
- 54 V obravnavanem primeru je iz spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da se v smislu člena 695 zakona o pravnem postopku v postopkih izvršbe na podlagi hipoteke ugovoru dolžnika v izvršilnem postopku ugotovi le, če ta ugovor temelji na prenehanju zavarovanja ali zavarovane terjatve, če gre za napako pri določitvi dolgovane zneska, če je zavarovana terjatev enaka stanju ob zaprtju računa med upnikom v izvršilnem postopku in dolžnikom v izvršilnem postopku ali če obstaja druga hipoteka ali zavarovanje, vpisano pred zavarovanjem, ki je predmet postopka.
- 55 V skladu s členom 698 zakona o pravnem postopku se o vsakem ugovoru dolžnika, vključno s tistimi, ki se nanašajo na ničnost pravnega naslova, zapadlost, določenost, prenehanje ali višino terjatve, odloči v ustreznem postopku, ne da bi se sodni izvršilni postopek, določen v zadevnem poglavju, zaradi tega prekinil ali pretrgal.
- 56 Poleg tega se na podlagi člena 131 hipotekarnega zakona zaznambe zahtev za izbris hipoteke ali drugi vpisi, ki ne temeljijo na enem od primerov, na podlagi katerih se prekine izvršba, izbršejo na podlagi sklepa o izbrisu iz člena 133 tega zakona, če so opravljeni po vpisu zaznamka o predložitvi potrdila o zavarovanju.
- 57 Iz teh navedb pa je razvidno, da je v španskem postopkovnem sistemu izročitev nepremičnine, zavarovanih s hipoteko, tretjemu vedno nepreklicna, čeprav nedovoljeni pogoj, ki ga potrošnik izpodbija pri sodišču, ki odloča o vsebini, povzroči ničnost postopka izvršbe na podlagi hipoteke, razen če je navedeni potrošnik poskrbel za zaznambo predloga za izbris hipoteke pred navedenim zaznamkom.
- 58 V zvezi s tem je vendarle treba ugotoviti, da je ob upoštevanju poteka in posebnosti postopka izvršbe na podlagi hipoteke v postopku v glavni stvari treba šteti, da taka hipoteza vzdrži, saj obstaja nezanemarljivo tveganje, da zadevni potrošnik zadevne zaznambe ne bo predlagal v za to predpisanih rokih, in sicer bodisi zato, ker je zadevni izvršilni postopek izjemno hiter, bodisi zato, ker ne pozna ali se ne zaveda obsega svojih pravic (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Banco Español de Crédito, točka 54).
- 59 Ugotoviti je torej treba, da tak postopkovni sistem s tem, da sodišču, ki odloča o vsebini in pri katerem je potrošnik vložil predlog za ugotovitev nedovoljenosti pogodbenega pogoja, ki je podlaga za izvršbo, onemogoča, da bi sprejelo začasne ukrepe, ki bi lahko prekinili ali pretrgali postopek izvršbe na podlagi hipoteke, če se izkaže, da je sprejetje takih ukrepov nujno za zagotovitev popolne učinkovitosti njegove končne odločbe, lahko ogrozi učinkovitost varstva, ki se skuša zagotoviti z Direktivo (glej v tem smislu sodbo z dne 13. marca 2007 v zadevi Unibet, C-432/05, ZOdl., str. I-2271, točka 77).
- 60 Kot je namreč navedla tudi generalna pravobranilka v točki 50 sklepnih predlogov, bi brez te možnosti v vseh primerih, v katerih je, tako kot v postopku v glavni stvari, izvršba s hipoteko obremenjene nepremičnine opravljena pred razglasitvijo odločbe sodišča, ki je odločilo o vsebini, s katero je bila

razglašena nedovoljenost pogodbenega pogoja, ki je podlaga za hipoteko, in torej ničnost izvršilnega postopka, ta odločba navedenemu potrošniku zagotovila le naknadno zgolj odškodninsko varstvo, ki bi bilo nepopolno in nezadostno ter ne bi pomenilo ne ustreznega ne učinkovitega sredstva za prenehanje uporabe istega pogoja, kar je v nasprotju s tem, kar določa člen 7(1) Direktive 93/13.

- 61 To še bolj velja, kadar je, kot v postopku v glavni stvari, nepremičnina, ki je predmet hipotekarnega zavarovanja, stanovanje oškodovanega potrošnika in njegove družine, saj sistem varstva potrošnikov, ki je omejen na odškodninski zahtevek, ne prepreči dokončne in nepreklicne izgube navedenega stanovanja.
- 62 Kot je navedlo tudi predložitveno sodišče, zato zadostuje, da prodajalci ali ponudniki – če so izpolnjeni pogoji – začnejo postopek izvršbe na podlagi hipoteke, da bi potrošnikom v bistvu odvzeli ugodnost varstva, ki se skuša zagotoviti z Direktivo, kar pa je tudi v nasprotju s sodno prakso Sodišča, v skladu s katero posebnosti sodnih postopkov, ki med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom potekajo na podlagi nacionalnega prava, ne smejo pomeniti sredstva, ki bi lahko vplivalo na pravno varstvo, ki ga morajo potrošniki imeti v skladu z določbami Direktive (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Banco Español de Crédito, točka 55).
- 63 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da španska zakonodaja, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, ni v skladu z načelom učinkovitosti, ker v postopkih izvršbe na podlagi hipoteke, ki jih začnejo prodajalci ali ponudniki in v katerih so dolžniki potrošniki, onemogoča ali čezmerno otežuje varstvo, ki se z Direktivo skuša zagotoviti potrošnikom.
- 64 Ob upoštevanju teh preudarkov je na prvo vprašanje treba odgovoriti, da je Direktivo treba razlagati tako, da nasprotuje zakonodaji države članice, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ki poleg tega, da v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke ne določa ugovornih razlogov v zvezi z nedovoljenostjo pogodbenega pogoja, ki je podlaga za hipoteko, sodišču, ki odloča o vsebini in je pristojno za presojo nedovoljenosti tega pogoja, ne omogoča, da sprejme začasne ukrepe, med drugim zlasti ukrep prekinitve navedenega izvršilnega postopka, kadar je sprejetje teh ukrepov nujno za zagotovitev popolne učinkovitosti njegove končne odločbe.

Drugo vprašanje

- 65 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu želi pridobiti pojasnila glede elementov pojma „nedovoljeni pogoj“ v smislu člena 3(1) in (3) Direktive in Priloge k njej, da bi presodilo nedovoljenost pogojev, ki so predmet spora v glavni stvari in se nanašajo na predčasno zapadlost v dolgoročnih pogodbah, določitev zamudnih obresti in sporazum o ugotovitvi stanja sredstev.
- 66 V zvezi s tem je treba navesti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso na tem področju Sodišče pristojno za razlago pojma „nedovoljeni pogoj“ iz člena 3(1) Direktive in Priloge k Direktivi ter meril, ki jih nacionalno sodišče lahko uporabi ali mora uporabiti pri preučitvi pogodbenega pogoja glede na določbe Direktive, pri čemer mora navedeno sodišče ob upoštevanju teh meril odločiti o konkretni opredelitvi posebnega pogodbenega pogoja glede na okoliščine obravnavane zadeve. Iz tega izhaja, da se mora Sodišče omejiti na to, da predložitvenemu sodišču poda smernice, ki jih mora to upoštevati pri presoji nedovoljenosti zadevnega pogoja (glej sodbo z dne 26. aprila 2012 v zadevi Invitel, C-472/10, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 67 Zato je treba navesti, da člen 3(1) Direktive s sklicevanjem na pojma dobre vere in očitnega nesorazmerja v škodo potrošnika med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank le abstraktno opredeljuje elemente, ki povzročijo nedovoljenost pogodbenega pogoja, o katerem se stranki nista dogovorili posamično (glej sodbo z dne 1. aprila 2004 v zadevi Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, Recueil, str. I-3403, točka 19, in zgoraj navedeno sodbo Pannon GSM, točka 37).

- 68 Kot pa je generalna pravobranilka navedla v točki 71 sklepnih predlogov, je za ugotovitev, ali pogoj v škodo potrošnika povzroča „znatno neravnotežje“ med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank, med drugim treba upoštevati pravila nacionalnega prava, če se stranki v zvezi s tem ne dogovorita drugače. Nacionalno sodišče lahko s to primerjalno analizo presodi, ali in – odvisno od primera – koliko pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo. Prav tako je primerno, da se za to pravni položaj navedenega potrošnika preuči ob upoštevanju sredstev, ki so mu v skladu z nacionalno zakonodajo na voljo za prenehanje uporabe nedovoljenih pogojev.
- 69 Glede tega, v katerih okoliščinah je tako neravnotežje „v nasprotju z zahtevo dobre vere“, je treba ugotoviti, da mora nacionalno sodišče glede na šestnajsto uvodno izjavo Direktive in v skladu s tem, kar je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točki 74 sklepnih predlogov, preveriti, ali je prodajalec ali ponudnik, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, razumno pričakoval, da bi potrošnik tak pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj.
- 70 V okviru tega je treba opozoriti, da je v Prilogi, na katero napotuje člen 3(3) Direktive, le okviren in neizčrpen seznam pogojev, ki se lahko razglasijo za nedovoljene (glej zgoraj navedeno sodbo *Intelit*, točka 25 in navedena sodna praksa).
- 71 Poleg tega je v skladu s členom 4(1) Direktive nedovoljenost pogodbenega pogoja treba presoditi ob upoštevanju narave stvari ali storitev, ki so predmet pogodbe, in s sklicevanjem na vse okoliščine pogodbe, ki so obstajale ob sklepanju pogodbe (zgoraj navedeni sodbi *Pannon GSM*, točka 39, in *VB Pénzügyi Lízing*, točka 42). Iz tega izhaja, da je v okviru tega treba presoditi tudi posledice, ki jih ima lahko navedeni pogoj v okviru prava, ki se uporablja za pogodbo, kar pomeni preučitev nacionalnega pravnega sistema (glej zgoraj navedeno sodbo *Freiburger Kommunalbauten*, točka 21, in sklep z dne 16. novembra 2010 v zadevi *Pohotovost*, C-76/10, ZOdl., str. I-11557, točka 59).
- 72 *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* mora ob upoštevanju teh meril presoditi nedovoljenost pogojev, na katere se nanaša drugo vprašanje.
- 73 Najprej, kar zadeva zlasti pogoj v zvezi s predčasno zapadlostjo v dolgoročnih pogodbah zaradi neplačil dolžnika v omejenem obdobju, mora predložitveno sodišče, kot je navedla tudi generalna pravobranilka v točkah 77 in 78 sklepnih predlogov, preučiti zlasti, ali je možnost, da proizvajalec ali ponudnik za izterljiv razglasi celoten kredit, odvisna od tega, da potrošnik ni izpolnil obveznosti, ki je v okviru zadevne pogodbe bistvena, ali je ta možnost določena za primere, v katerih je taka neizpolnitev dovolj resna glede na obdobje in višino kredita, ali navedena možnost odstopa od pravil, ki se na tem področju uporabljajo, in ali nacionalno pravo določa ustrezne in učinkovite ukrepe, ki potrošniku, za katerega se ta pogoj uporablja, omogočajo, da odpravi posledice navedene izterljivosti kredita.
- 74 Dalje, glede pogoja v zvezi z določitvijo zamudnih obresti je treba opozoriti, da mora predložitveno sodišče ob upoštevanju točke 1(e) Priloge k Direktivi v povezavi z določbami členov 3(1) in 4(1) Direktive, kot je generalna pravobranilka poudarila v točkah od 85 do 87 sklepnih predlogov, med drugim preučiti po eni strani nacionalna pravila, ki se uporabljajo med strankama, če v zadevni pogodbi ali drugih pogodbah te vrste, ki so bile sklenjene s potrošniki, ni bilo dogovorjeno drugače, in po drugi strani stopnjo zamudnih obresti v primerjavi s stopnjo zakonskih obresti, da se preveri, ali je primerna za zagotovitev ciljev, ki se uresničujejo v zadevni državi članici, in ne presega tistega, kar je nujno za uresničitev teh ciljev.
- 75 Nazadnje, glede pogoja v zvezi z določitvijo zneska neodplačanega kredita, ki jo kreditodajalec opravi enostransko in je povezana z možnostjo uvedbe postopka izvršbe na podlagi hipoteke, je treba ugotoviti, da mora predložitveno sodišče ob upoštevanju točke 1(q) Priloge k Direktivi in meril iz členov 3(1) in 4(1) Direktive preučiti zlasti, ali in – odvisno od primera – koliko zadevni pogoj

odstopa od pravil, ki se uporabljajo, kadar med strankama ni dogovora, tako da potrošniku glede na postopkovna sredstva, ki so mu na voljo, oteži dostop do sodišča in uresničevanje njegove pravice do obrambe.

76 Ob upoštevanju navedenega je na drugo vprašanje treba odgovoriti:

— Člen 3(1) Direktive je treba razlagati tako, da:

- je pojem „znatno neravnotežje“ v škodo potrošnika treba presojati z analizo nacionalnih določb, ki se uporabljajo, kadar med strankama ni sporazuma, da se presodi, ali in – odvisno od primera – koliko pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo. Prav tako je primerno, da se za to pravni položaj navedenega potrošnika preuči ob upoštevanju sredstev, ki so mu v skladu z nacionalno zakonodajo na voljo za prenehanje uporabe nedovoljenih pogojev;
- je za ugotovitev, ali je neravnotežje „v nasprotju z zahtevo dobre vere“, treba preveriti, ali je prodajalec ali ponudnik, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, lahko razumno pričakoval, da bi potrošnik zadevni pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj.

— Člen 3(3) Direktive je treba razlagati tako, da je v Prilogi, na katero ta člen napotuje, le okvirni in neizčrpen seznam pogojev, ki se lahko razglasijo za nedovoljene.

Stroški

77 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

1. **Direktivo Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da nasprotuje zakonodaji države članice, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ki poleg tega, da v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke ne določa ugovornih razlogov v zvezi z nedovoljenostjo pogodbenega pogoja, ki je podlaga za hipoteko, sodišču, ki odloča o vsebini in je pristojno za presojo nedovoljenosti tega pogoja, ne omogoča, da sprejme začasne ukrepe, med drugim zlasti ukrep prekinitve navedenega izvršilnega postopka, kadar je sprejetje teh ukrepov nujno za zagotovitev popolne učinkovitosti njegove končne odločbe.**

2. **Člen 3(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da:**

- je pojem „znatno neravnotežje“ v škodo potrošnika treba presojati z analizo nacionalnih določb, ki se uporabljajo, kadar med strankama ni sporazuma, da se presodi, ali in – odvisno od primera – koliko pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo. Prav tako je primerno, da se za to pravni položaj navedenega potrošnika preuči ob upoštevanju sredstev, ki so mu v skladu z nacionalno zakonodajo na voljo za prenehanje uporabe nedovoljenih pogojev;
- je za ugotovitev, ali je neravnotežje „v nasprotju z zahtevo dobre vere“, treba preveriti, ali je prodajalec ali ponudnik, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, lahko razumno pričakoval, da bi potrošnik zadevni pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj.

- Člen 3(3) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da je v Prilogi, na katero ta člen napotuje, le okviren in neizčrpen seznam pogojev, ki se lahko razglasijo za nedovoljene.

Podpisi